

Mesawy gürrüňler

Category: Edebi makalalar, Kitapcy, Söhbetdeşlik, Sözler

написано kitapcy | 21 январа, 2025

Mesawy gürrüňler MESAWY GÜRRÜŇLER

■ Ene hikmeti

Gyzykly telegepleşikleriň birinde garry eneleriň biri bilen söhbetdeşlik guralypdyr. Golaý-goltumynda maşgala agzybirligi, öý-ojagyna yhlasy bilen adygan bu garryja ene ýanyoldaşy □ hemrasy bilen bassyr elli ýyl bagtyýar ömür sürüpdir.

Telegepleşigi alyp baryjy gyzyň ilkinji sowaly bir ömre ýeterlik bagtyýarlygyň syry hakda bolupdyr:

□ Aýtsañyzlaň, ene, bagtyýarlygyň syry nämede?

Nahar-tagamlary datly taýýarlamakdamy?

Ýa-da üst başyňa serenjam bermekde, gözelligdemi?

Ýa-da köp perzentleri dünýä getirip, olary terbiýelemekdemi?

Ýa-da ýanyoldaşyň diýeninden çykman, her sözüne »hä» berip oturmakmy?

□ Diňle, balam, maşgala bagtyýarlygy owaly bilen Hudaýyň oňuna etmegine, ondan soňra zenan maşgalanyň hut özüne bagly bolup durýar. Zenan maşgala öz öýüni jennetede öwrüp biler, öz ojagyny dowzaha-zulmata-da çöwrüp biler. Bagtyýarlyk weşeň-weşeň pulda ýa-da bol-bol baýlykda däl. Köp-köp barjamly ojagyň zenanlary bar, emma olar bir argyn, ýadaw, göwnüçökgün, dünýeden doýgun, üstesine ýanyoldaşyndan ýaña öýlerinden gaçara gelýärler. Ol ýerde bir pursat eglenmäge takat-mydary ýok. Bagtyýarlyk gözelligde hem däl. Gör, näçe görmegeý zyba zenan bar, emma ýanyoldaşy bilen aralarynda Arktikanyň sowuklygy, dünýäniň doňaklygy höküm sürýär. Bagtyýarlygyň syry eliň süýjüliginde hem däl, eli süýji, biş-düşe ökde birnäçe zenan bar, emma gözgyny haly, görýän günü görgüden başga zat däl. Bagtyýarlygyň syry köp perzentlikde hem däl, köp çagaly näçe zenan bar, emma perzentlerinden tamasy çykman, göwni synyk, boýny buruk haldadyr □ diýipdir.

Alypbaryjy gyz garry enäniň bu sözlerine geň galypdyr: □ Onda

bagtyýarlygyň syry başga nämede bolup biler? □ diýip, ýene-de sowal beripdir.

□ Adamyň gylyk-häsiýetine hemişe üns berýäris. Özüne gerekli zady ünsden düşürseň bolmaz ahyry?! Onsoň, setanda seýranda gahar-gazaba münen çagy, käbir babatda özümiň haklydygymy bilip dursamam muny onuň ýüzüne basjak bolup durmaýaryn. Özüme basalyk berýäris. Oňa gaty-gaýrym söz aýtmaýaryn. Eda bilen, başymy ýaýkap, ýüzümi aşak salyp, dymyp oňaýýaryn. Onsoňam, ýanyoldaşyň ýanynda gaharly otyrka, haklydygyňy mazamlajak bolup, içýakgyç dymmaklygam asla makul däldir. Akylly är oňa derrew düşüner we gahary-gazaby has beter gylaw alar. Ýoldaşyň bilen sanaşyp oturmaly däl, onuň ýüzüni almaly däl. Onuň hormatyny, mertebesini ykrar etmek gerek. Şeýdilende maşgala binýady berk bolýar.

□ Ýanyoldaşyňyz nähak ýere ýüzüňizi alyp, herrelýän wagty, siz başga otaga çykyp gidiberseňiz bolmaýarmy? Gaýtawul bermejek bolsaňyz, ol sözleri diňläp durmak nämä gerek? □ diýip, alypbaryjy sorapdyr.

□ Heý-de beýdip bolarmy, gyzym. Çykyp gaýtsaň, onuň sözlerine, onuň özüne hormat goýmadygyň bolar ahyry. Beýtseň, sözlerini diňläsiň gelmeýär diýip düşünmegi mümkin. Bu □ aňrybaş edepsizlik. Bagtyýarlygyň binýady ýanyoldaşyňa hormat goýmaktan, ony sylamakdan başlanýandyr. Ony sylamasaň, ykbal seni hem sylamaz. Tä ol köşeşýänçä, sen uly hormat-eda bilen oňa gulak asmaga, sesiňi çykarman ony diňlemäge borçlusyň. Biraz köşeşip, özüne geleninden soňra »Boldumy?» diýip, mylaýymlyk bilen soraýaryn. Diňe şondan soň usullyk bilen otagdan çykýaryn, sebäbi, beýle gylykdan soňra oňa biraz rahatlyk, dem-dynç, özüni doly dürsemegi gerek. Onuň ýanyndan çykanyndan soňra sessiz-sedasyz, hamana hiç zat bolmadyk ýaly bolup, adatdakysy ýaly öý-hojalyk işlerine meşgul bolýaryn.

□ Her näme-de bolsa ýürekde bir öýkejik peýda bolýandyr. Megerem, mundan soňra bir hepdeläp, belki-de, şondan hem köpräk wagtlap oňa ýüz bermän gezýänsiňiz, onuň bilen gürleşmeýän bolsaňyz gerek? □ diýip, alypbaryjy sowalynyň üstüni ýetiripdir.

□ Goýaweri, gyzym, bu häsiýet iki başly ýalmaidur bir ýarag

ýalydyr. Ýanyoldaşyňa ýüz bermän ýörseň, gürleşmek zerur bolup durka onuň bilen gürleşmän gezseň, ol bu sowuklyga, senden sowamaga barha endik ediner. Öz diýenini gögertjek, öz hökümini ýöretjek bolup, barha kejjine tutar. Agzynyň aýy sözi artmasa, azalmaz. Gaýta senden has köp zatlary talap edip başlar.

□ Ýeri onda siz şeýle ýagdaýlarda nähili hereket edýäňiz? □ diýip, alypbaryjy gyz sorapdyr.

□ Bir sagat çemesi soňra oňa miwe şerbedini ýa-da kofe taýýarlap berýärin. Emaý bilen öňünde goýup: »Al, noş bolsun!« diýýärin. Şol wagt ýoldaşym her näme-de bolsa ol eýýäm gahar-gazabyndan köşeşýär, »Gaharyňy getirip, seniňem göwnüňi ýykaýdym öýdýän« diýip habar gatýar. »Ýok. Men gaharly däl« diýenimden soňra, ol hälki öte geçmeleri üçin menden ötünç sorayar. Meniň adyma ýagş-ýakymly sözleri aýdyp başlaýar.

□ Näme, siz onsoň onuň bu sözlerine ynanýaňyzmy? □ diýip, alypbaryjy gyz geň galyp sorapdyr.

□ Elbetde ynanýaryn □ diýip, garry ene ýylgyrypdyr. Näme, gaharly wagty men oňa ynanmaly-da, asuda-parahat wagty aýdan sözlerine ynanmaly dälmi?

□ A siziň mertebäňiz..?

□ Mertebe diýýäňizmi?! Meniň mertebäm ýanyoldaşymyň göwnüni tapyp, ony razy etmekde. Öz öý-ojagymyň hormatyny saklamakda. Aýtsana, gyzym, egninde edep lybasy bolmadyk ýalaňaç mertebe meniň nämäme gerek?

■ Birinji sapak:

Ýaşayyş sungaty □ bu nähili ýaşamalydygyny bilmekdir.

Bagtyýarlyga eltýän sebäpleri öwrenmek, bilmek örän möhüm, ýöne bagtly ýaşamaga bolan beýik isleg has möhümdir. Ünsi-tiňkesi ýanyoldaşynyň bärden gaýdýan ýerlerine, säwliklerine dikilen adam, onuň gowy taraplaryny görmäge wagt tapmaz. Hemrasynyň hemişe gowy häsiýetlerine, ýagşy gylyklaryna ünsi jemleýän adama bolsa, onuň ownuk-uşak bärden gaýdýan ýerleri göze ilibem durmaz. Nämäni görmek isleýän bolsak, ilki bilen gözümize şol ilýär. Bakyslarymyza görä garaýyşlarymyz

üýtgeýär. Bu babatda ynsanlary iki topara bölüp bolar. Goý, olaryň ikisi-de ganatly diýeli, emma olaryň biri edil balarysy ýalydyr, gülden-güle gonar, diňe bal-şire çöplär. Beýlekisi siňege meňzär, hemişe hapa-hapysa ýerlerde eglener. Balarysy ýaly adamlar beýlekilerden diňe gowy häsiýetleri gözlärler. Şol gowularyň hemişe öz ýanlarynda bolmagyny islärler. Siňek häsiýetli adamlar bolsa özgeleriň aýby-nogsany, ýaramazlygy bilen gyzyklanyp, ýüregedüşgünç hereketlerini gaýtalarlar. Yrsaramaga, göwün ýykмага, sähel säwligini patladyp, ýüzüne basmaga pursat-maý gözlärler. Balarysy ýaly ýaşamak, durmuşymyza öwüşgin çayýar, onuň her pursadyna lezzet-tagam berýär. Siňek kysmy deprenmek bolsa, ýaşayşy, durmuşy dawa-jeň, bimany zat edip goýýar. Sen nirede, nähili ýaşajakdygyň kesgitlep bilersiň: balarysy ýaly bolup, bagy-bossanlyklarda □ sapaly durmuşdamyň ýa-da siňek ýaly bolup zir-zibillerde □ çüýrük düşüňjeleriň we ýaramaz duýgularyň içindemiň?!

■ Ikinji sapak

Ýerine ýetirmeseňem, ýüregiňde bir ýagşy niýet göter. Niýet, kiçijik bir amaly bagta uzaýan basgançaga öwürýär. Bir ýazykly gyz köwşi bilen bir teşne ite suw içirendigi üçin uly sogaba eýe boldy. Bu ýönekeý amalyň arkasynda päkize we beýik niýet bardy. Ynsa-jynsa rehim-şepagat etmegem ýagşy amaldyr. Dünýäde üç adamyň söhbedi köp edilýändir. Söweşiji, alym we köp sadaka berýän adam. Emma edilýän beýik amallaryň aňyrsynda ýaramaz niýet ýatan bolsa, bar gazanan sogabyň ahyry puç bolmagy ähtimal. Rowaýatlara görä, bir ýerde bu üçüsiniň başy çatylypdyr. Özara gürrüň edipdirler. Eden amllary üçin il-günden alan öwgüli sözleriniň täsirine çümüp, uka batypdyrlar. Ukularynda üçüsi hem birmeňzeş manyly düýş görüpdür. Ylla diýersiň, olary bir meýdana çykarypdyrlar. Ilki bilen janyny orta goýup söweşýän söweşijiden: »Hany, sen aýt, geçen günleriňde, öten ömrüňde nähili amallar etdiň?» diýip sorapdyrlar. Ol: »Gije-gündiz diýmän, hiç zatdan çekinmän, yza çekilmän, hak zadyň hatyrasyna janymy orta goýup söweşdim» diýip, söweşiji jogap beripdir. »Sen ýalan sözleýärsiň. Sen

hak zat üçin söweşmediň, diňe özüňe »ökde söweşiji« diýmekleri, özüni öwmepleri üçin söweşdiň. Il-gün eýýäm saňa ol sözleri diýdi. Indi ol amallaryň üçin saňa bu ýerde sogapnesibe ýok. Jaýyňy başga ýerden gözle» diýip, ony ol ýerden kowupdyrlar. Soňra alymdan: »Hany, sen aýt, öten ömründe, geçen günleriňde nähili amallar etdiň?» diýip sorapdyrlar. »Iňňe bilen guýy gazyp diýen ýaly, ylym öwrendim. Öwrenen zadymam özgelere öwretdim. Kitaby elimden düşürmän, gijegündiz okadym» diýip, alym hem eden işlerini beýan edipdir. »Sen ýalan sözleýärsiň. Sen bu zatlary diňe özüňe »ökde, ussat alym« diýmekleri, özüňi öwmepleri üçin etdiň. Il-gün saňa eýýäm ol zatlary diýdi, seni »Ökde« diýip öwdüler. Ol amallaryň üçin-ä bu ýerde saňa ýüz berilmez. Ornuňy-jaýyňy başga ýerden gözle» diýip, ony hem kowupdyrlar. Soňra gaýta-gaýta sadaka berýän adamdan sorapdyrlar: »Hany, senem aýdyp otur, ol ýerde, öten ömründe nämelere meşgul bolduň?» diýipdirler. »Men ýagşylyk etmegi, sadaka bermegi söýýän adam. Ýagşylyk edeniňe degýän ýerinde zadymy gysganmadym, elimi açdym, eçildim» diýip, ol adam hem öz amallaryny ýañzydypdyr. »Asla beýle däl. Sen ol işleri ýagşylyk bolsun, mätäjiň göwni galkynsyn diýip etmediň. »Şu adam köp sadaka edýär, ýagşylyk edýär» diýip, özüňi öwmepleri üçin etdiň. Il-gün seni ol işleriň üçin eýýäm öwdi. Ol amallaryňdan saňa jinnek ýaly sogap gelmedi. Bu ýere eliň boş geldiň. Senem ornuňy, jaýyňy başga ýerden gözle» diýip, ony-da başga ýere ugradypdyrlar. Dogry, amallar, hereketler beden bilen ýerine ýetirilýär, niýet el-aýaga däl, ýürege dahylly zat, ýöne niýet bozulsa, ynsanyň niýeti bozuk bolsa, el-aýagyň edýän işleriniň hem ahyry bozuk bolýar. Niýet ýagşy bolsa, hat-da ol şony amal etmese-de, ol niýet eýesine ummasyz haýyr-yhsan, sogap-sylag getirýär. Şeýle bir rowaýat bar: Musa Pygamberiň zamanynda açlyk, gahatçylyk, gytçylyk ýüz beripdir. Pukara bendeleriň biri belent dagyň ýanyndan geçip barýan mahaly şoç daga nazar aýlap: »Şu dag ýaly altynym bolsady, olaryň ählisini sadaka bererdim, il-güne paýlardym» diýipdir. Pukara bendäniň bu sözi diýerine mähetdel, onuň kalbyna »Seniň sadakaň kabul boldy« diýen owaz dolupdyr.

■ Üçünji sapak

Araplaryň gadymdan gelýän ýörgünli bir aýtgysy bar. «Hemmeleriň göwnüni tapmak mümkin däl». Bu arap akyldarlarynyň, danalarynyň dilinden dökülen paýhas däneleriniň biri.

Hernäçe hoşamaý, eziz boluber, il içinde seni ýigrenen tapylar.

Hernäçe üstünlikli, işbaşarjaň boluber, gadryňy bilmejekler tapylar.

Hernäçe halal, arassa, tämiz boluber, arassalygyňa güman bilen bakjaklar, ýersiz-ýere dil uzatjaklar tapylar.

Aýalyň göwnüni tapmaga yhlas etseň, saňa »goýun« diýen tapylar.

Birine geçirimlilik etseň, adyň yzyna »gorkak« sözünü ýanajaklar tapylar.

Hakyňy talap edip dikleşseň, haklydygyňy subut etmäge ymtylsaň, seni »duşman, görüp« diýip, kabul etjekler tapylar.

Milli lybaslara bürenseň, »döwürden, modadan bihabar« diýip, ýaňsylajaklar tapylar.

Ýanyoldaşyň bilen agzybir gopup ýörseň, »saly gowşak, erki ejiz« diýjekler tapylar.

Dost ýanyna salama barsaň, »bir bähbidi bardyr, ýogsam gatnamazdy« diýjekler tapylar.

Bir mätäje ýardam etseň, »göz üçin edýär« diýjekler tapylar.

Birini goramaga, arkasyny almaga çalyşsaň, »ýaranjaňlyk edýär« diýjekler tapylar.

Galplyk bilen gyryp-çyryp etmeseň, »omaçany nädip iýmelisini bilenok-da« diýjekler tapylar.

...Şonuň üçin hem hemmeleriň berjek bahasy seni gyzyklandyrmasyň. Sen öz etmeli ýagşy işleriňe turuwbaşdan giriş, yhlasly dowam et we kämil berjaý et.

■ Dördünji sapak

Owadan zatlar ýaşyrynlykda, pynhanlykda has-da owadan görüňär.

Ýagşy adamlardan dost maslahatyny gysganmaga, ýöne seresap

bol, köpçülikde ýañzydylan nesihat onuň ruhy dünýäsine agram salmasyn. Ýagşy ýoluň yörelgesini belent tut, yöne ätiýaçly bol, märekäniň önünde berlen pent, bir kimsäniň ýüregine ýara salmasyn. Kömege mätäç birine ýardam goluny uzatsañ, oña haýyr etseň ol begener, emma hemmeleriň göz önünde şeýtmek ony utanç-gyjatalata goýup, özüni müýnli duýmagyna sebäp bolup biler. Onsoňam, ýagşylygy ýaşyryn edip bolýan ýerinde, ony il arasynda, köpçüligiň içinde aç-açan etmekden saklanyň. Hiç kime bildirmän edilýän ýagşylygyň mertebe-derejesi has beýikdir. Bu babatda abraý-nesibäň üçinem birjik-de howatylanma. Ýagşylygyň mukdary birnäçe esse bolup özüňe dolanar.

Pürlerini seçeläp ýörmese-de, hemmeler gülüň hoşboý ysyna maýyldyr.

Howanyň ýüzi gamaşyk bolsa-da, Güneşiň çoguny duýup, şöhlesini görmek mümkidir.

Ýagşy belli biriniň üstüne ýagýan däldir, emma ýürege salýan begenji, berekedi hemmelere mälimdir.

Derýalar dymyp akyp ýatandyr, yöne onuň akar suwy üçin hemmeler oña minnetdardyr.

Miwesini ýolýandyklary üçin daragtlardan üýn çykmaz, emma minnetsiz eçilýän miwesi üçin olar gowy görülyändir.

Diýmek, ýaşyryn edilýän ýagşylygyň gadyry hem barybir bilinýändir.

(dowamy bar)...

Arap dilinden terjime eden: Rahmet GYLYJOW. Edebi makalalar